ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՎ 232 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 4 ՅՈՒԼԻՍ 1856

ԱՐԱՐԱՏ

Տարեկան գինն է . . . . 120 ղրշ
Վեցամսեայ „ . . . . 65 „
Եռամսեայ „ . . . . 35 „
Մէկ ծանուցումը տողին 40 փարա է։
Սաորագրութիւնները կանխիկ են։
Սաորագրութիւնները ամէն ամսոյն 1 ին եւ 16 ին կը սկսին։

ԼՐԱԳԻՐ

Դուրս երթալիք լրագիրներուն ծամբուն ծախքը ամէն մէկ թերթին համար 20 փարա է։
Լրագրոյս վերաբերեալ ամէնակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին ուղղուած . եւ ատանց ծամբուն ծախքը խրկողին վրայ է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՕԼԻՍ 4 ՅՈՒԼԻՍ

Եւրոպայէն եկած լուրերը մինչեւ յունիս 25 կը հասնին։

Անգղիոյ կառավարութեան պաշտօնեաները Մեսոպոտամիոյ Պահանդայ հետ ծագած վէճին վերաբերեալ բոլոր դիւութիւնները խորհրդարանին ներկայացուցին։ Այս դրութիւններէն երկու գլխաւորները Եւրոպայի լրագիրներուն մէջ հրատարակված են։ Առաջինը՝ Լորտ Ռըսլէնտընի մէկ նամակն է, որ Մեսոպոտամիոյ-Պահանդայ մէջ Անգղիոյ հաշուին գլխաւոր գրելու գործին վրայօք գրված է, որուն հետեւանքը՝ ինչպէս ամէնուն յայտնի է, Գ. Ռըմզիին ճամբրվիլը եղաւ։ Այս խնդիրը արդէն գրեթէ բոլորովին լուծված է։ Երկրորդը Մինչեն Սուրիոյի խնդրոյն վրայ է. այս կէտիս վրայօք Սուրիոյի կառավարութիւնը գիշերամ՝ ընելու երեւոյթ չունի։ Բսփեցաւ, թէ այս գործը ուղղակի դեսպանախօսութեամբ չկրնայ լրմնալ նէ, երրորդ տէրութիւն մը իրաւարար պիտի ընտրվի։ Բայց այս իրաւարարութեան վրայօք երկու կառավարութեանց դաշտարը խիստ տարբեր է միմիկ։ Սուրիոյի կառավարութիւնը կուզէ, որ իրաւարարը՝ Մինչեն Սուրիոյի վերաբերեալ դաշնագրութեան աշխարհագրական նշանակութեանը վրայ միայն վճիռ տայ, եւ ոչ խնդրոյն հիմունքը վրայ։ Իսկ Անգղիա կուզէ, որ բուն իսկ խնդրոյն վրայ վճիռ տայ։ Լնչ եւ իցէ, կերեւի որ այս վէճը պիտի երկարի, բայց երկու տէրութեանց իրարու հետ աւրվելուն երկիւղները փարատած կը սեպվին։

Անգղիոյ լրագիրները նաեւ Գ. Ռըմզիին մէկ երկար նամակը կը հրատարակեն, որն որ ինքզինք արդարացնելու մտօք լորտ Ռըսլէնտընի ուղղած է երբեւ յիշատակագիր։

Այս նամակին մէջ Գ. Ռըմզին զինուորագրութեան վերաբերեալ գործերը մանրամասնաբար պատմելէն ետեւ՝ կը ջանայ հաստատելու, թէ ինքը զինուորագրութեան ձեռք զարնելէն առաջ Մեսոպոտամիոյ-Պահանդայ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Գ. Մարսին խմացուցեր է իր դիտաւորութիւնը եւ երկրին օրինացը դէմ չգործելու փափաքը յայտներ է։ Գ. Մարսի ալ իր դիտաւորութեանը հաւանութիւն տուեր, չեզոքութեան կանոնին դէմ բան մը չընլալը յայտներ է։

Այս նոր վերոյիշեալ գրութիւնները հասարակաց խորհրդարանին ներկայանալուն վրայ, Գ. Մուր պատգամաւորը՝ կառավարութեան պաշտօնէից դէմ դատաքննութեան առաջարկութիւն մը խորհրդարանին ներկայացնելու դիտաւորութիւնը յայտնելով, լորտ Ռալմէրսթընէն խնդրեց, որ օր մը որոշէ այս վճռաբանութեան համար։ Լորտ Ռալմէրսթըն յանձն չառաւ՝ ըսելով թէ երկրին օգուտը կը պահանջէ որ այս խնդիրը հա մնայ մինչեւ որ լորտ Ռըսլէնտընի վերջին նամակներուն պատասխանը գայ Մեսրիկայէն։

Յունիս 18/30 ին Լորտերուն խորհրդարանին մէջ վերստին խօսք բացվեցաւ Խատիայի վրայ։ Լորտ Լինդսըսթ հարցուց լորտ Ռըսլէնտընի թէ Խատիայի գործերուն վրայօք տէրութեանց մէջ եղած թղթակցութիւնները խորհրդարանին հաղորդելու միտք ունի՞ մի։ Այս առթիւ լորտ Լինդսըսթ Նարօլնի մէջ այս օրերս յայտնված դաւանդրութեան դատաստանին պատճառաւը եղած սոսկալի խստութիւններուն վրայօք ծանր գանգատ մը ըրաւ։ "Մենատոսկալի բռնութիւններ եղան, ըսաւ. քահանայներ անգամ հալածվեցան, եւ խարազանաւ ծեծ ուտելու ատառնալեց տակ ինկան թէ որ չհաճին վկայութիւն ընելու այս գործին մէջ։ „

Լորտ Ռըսլէնտընն յանձն չառաւ թղթակցութիւններն հաղորդել, ըսելով թէ տակաւին լրմնցած չեն։ Բայց քանի մը կարեւոր յայտնութիւններ ըրաւ։ Պաշտօնական կերպով հաստատեց, որ Գաղղիա ու Անգղիա միաբանութեամբ ազդարարութիւններ ըրեր են Նարօլնի կառավարութեան։ Անգղիա բարեկամական միջնորդութեամբ խնդրեր է Գաղղիոյ ու Աւստրիոյ տէրութիւններէն, որ Պապական երկիրներէն իրենց զօրքերը հանեն։ Ալ երջապէս Գաղղիա ու Աւստրիա դիտաւորութիւնին յայտներ են իրենց զօրքերը հանելու՝ երբոր իրենց առաջարկած մէկ քանի պայմանները ընդունվին Պապական կառավարութենէն։

Դանուբեան իշխանութեանց խնդիրը գերմանական լրագիրներուն մէջ երկար խօսքերու նիւթ եղած է։

Աստոնց մէջէն Վ. օսթ Գազէթ լրագիրը կըսէ, թէ գաշնադիր մեծ տէրութիւնները դեռ չեն համաձայնած երկու իշխանութիւնները միացնելու խնդրոյն վրայ։ Բայց արդէն քանի մը ուրիշ կէտեր որոշված են։ Նախ՝ որոշվեր է, որ Դանուբեան իշխանութիւններուն Տաճկաստանի վճարած տուրքը չպիտի կրնայ աւելնալ։ Երկրորդ՝ իշխանութեանց ներքին կառավարութեան օրէնքները հիմնովին պիտի քննվին։ Երրորդ՝ հիւպատոսներու նկատմամբ Բ. Դրան եւ ուրիշ տէրութիւնաց մէջ հաստատված պայմանագրութիւնները պիտի վերնան ու անոնց տեղը նորերը պիտի հաստատվին Դանուբեան իշխանութեանց մէջ։ Չորրորդ՝ Գէյերուն ժառանգականութեանը վրայ համաձայնելու մեծ յոյս կը տեսնվի։

Գաղղիոյ գեներալներուն յորդելը դադրած ըլլալով, եղած վնասներուն հաշիւը սկսաւ դիտցվիլ։ Ռէմ լրագրին խօսքին նայելով, 40 հազար ընտանիք փլեր են ջրհեղեղէն։ Գէրճիքայի լրագիրներէն մէկը՝ եղած վնասին գումարը 300 միլիոն ֆրանքի մօտ կը հաշուէ։

Լոնտրայի մէջ բացված ստորագրութիւններուն գումարը 450 հազար ֆրանքը անցեր է։

Սարանիայի թագաւորը 20 հազար ֆրանք տուաւ։

Պ. Նարօլէոն կայսրը ժամանակ մը ի վեր յօդացաւ նեղվելուն համար, յունիս 19 ին Փարիզէն մեկնեցաւ Բլոմպիէոի հանքային ջուրերը երթալու համար։

Կըսվի թէ Պ. Նարօլէոն կայսրը Օուիցցերի պիտի երթայ Ընկմպերկի պարարտ տեսնելու, ուր ինքը մեծցած է։ Անկից ալ Աւստրիոյ սահմանագլուխին վրայ եղած Գրէհանց անուն փոքրիկ քաղաքը երթալով, Աւստրիոյ կայսր հետ պիտի տեսնվի։ Գերմանական լրագրի մը խօսքին նայելով, Պրէթէմպերկի ու Գոմիերայի թագաւորներն ալ ներկայ պիտի գտնվին այս տեսութեան։

Փարիզի մէջ մեծ հանդէսներ կը պատրաստվին Բէլիսիէ մարաջախտին համար։

Բոլոր Փարիզի բանակը՝ որ Դրըմէն դարձած զօրքերէ կը բաղկանայ, մարաջախտը դիմաւորելու պիտի երթայ։

Կըսվի, թէ կայսրորդւոյն մկրտութեան հանդէսին բոլոր զարդերը պահվեր են շքեղ լուսաւորութիւններու համար՝ որ պիտի ըլլան մարաջախտին յաղթանակաւ Փարիզ մտած օրը։

Մարսիլիայի մէջ ալ մեծամեծ պատրաստութիւններ կը լլան։

Քաղաքական ժողովը 45 հազար ֆրանք սահմանեց խնճոյքներ եւ լուսաւորութիւններ ընելու համար՝ ի պատիւ մարաջախտին։

Անգղիոյ կառավարութիւնը՝ Մեսոպոտամիոյ-Պահանդայ կողմանէ ունեցած կասկածը փարատելով, իր զօրաց թիւը վերըսաին 100 հազար հոգի պակսեցնելու ձեռք զարկաւ։ Արդէն ասկէց առաջ 90 հազար հոգի պակսեցուցած ըլլալով, բոլոր արձակած զօրքերուն գումարը պիտի ըլլայ 190 հազար հոգի։

Գէրճիքայի թագաւորը լատ. յուլիս 1 ին Լոնտրա հասաւ։

Ռեղբսպուրկէն լուր կուգան, թէ Պ. Պիկա գիտը յորդելով մեծ վնասներ ըներ է։ Սիմպիրոքի բաժնին մէջ բազմաթիւ գեղեր ու ցորենի համբարանոցներ ջուրին տակը մնացեր են։

Ռուսիոյ կայսրը մէկ կողմանէ արուեստից եւ վաճառականութեան զարգանալուն համար մեծ փոյթ ցուցրած առենը՝ միւս կողմանէ կուզէ պատերազմը յաւաջ տանել Կասպից ծովուն եղերքները։

Մուրավիէվ զօրապետը իր բոլոր զօրքերը մէկ տեղ կը գումարէ Կովկասի արեւելեան զառ'ի վայրին կողմը բնակող ժողովուրդներուն վրայ քալելու համար։

Եւրոպական լրագիրներէն ոմանք լուր կուտան, թէ Պաղդիոյ կառավարութիւնը Յունաստանի տէրութեան անբարեկարգ վիճակին նայելով՝ ոչ միայն հոն ունեցած զօրքերը եւ չպիտի կանչէ, այլեւ Դրըմէն դարձած զօրքերուն մէկ քանի գունդերն ալ Պիրէոն հանել տալով, Աթէնք եւ ուրիշ քանի մը քաղաքները պիտի նստեցնէ, որպէս զի երկիրն ապականող աւազակները ջնջեն։ Երբոր երկիրը բոլորովին մաքրվի, այն ժամանակը գաղղիական զօրքերը պիտի ելլեն անկից։ Փարիզէն Գէրճիքայի Լ'ոբսէրվաթոր լրագրին գրված նամակ մը այս նիւթիս վրայ խօսելով՝ կաւելցնէ, թէ Հելլենական կառավարութեան պաշտօնեայները մեծ փութով կաշխատին աւազակները զսպելու, բայց բաւական զօրութիւն չունին։ Օթոն թագաւորն ալ իր կողմանէ ամենամեծ խստութիւն կը ցուցնէ։ Գերմանիա երթալէն առաջ, դատաստանական գործոց պաշտօնեան խնդրելով իրմէ, որ Հիրայի մէջ դատապարտված աւազակի մը մահուան վճիռը ուրիշ պատիժի փոխարկէ, թագաւորը մերժեց ըսելով. "Յունաստան այս միջոցին չափազանց բռնաբարելով, անհնար է ինծի սրտիս շարժմանը տեղի տալ, որ գթութիւն ընելու գիս կը յորդորէ։ Պէտք է աղէկ դիտցվի, որ անողոքելի պիտի ըլլամ. եւ երբոր առեանները վճռեն, արդարութեան վճիռը պէտք է կատարվի։ „

Օթոն թագաւորին Եւրոպա ըրած ճանապարհորդութիւնը զանազան մեկնութիւններու առիթ եղած է։

Կըսվի, թէ Վիէննա եղած ժամանակը Յունաստանի թագին յաջորդութեան խնդրոյն վրայ խօսք պիտի ըլլայ։ Հելլենական կառավարութեան արտաքին գործոց պաշտօնեայ Գ. Ռանկապէ այս օրերս յիշատակագիր մը ուղղեր է երկք

պաշտպան տէրութեանց, եւ ինքն ալ քիչ օրէն Եւրոպա պիտի երթայ մեծ տէրութեանց կառավարութիւններուն հետ այս նիւթիս վրայ խօսակցելու։

Պավլէրայի Սուլթան ալքայորդւոյն Յունաստանի ախոռին ժառանգ ընտրվելուն դէմ ծանր դժուարութիւններ ելեր է կըսեն։ Սոր պատճառ կըսըվի Սուլթան իշխանին եւ անոր նշանված սպանիացի աղջայաղուն Ամէլի օրիորդին յունական դաւանութիւնը ընդունելու դժկամակութիւնը։ Յայտնի է, որ հելլենական սահմանադրութեան հիմնական կանոններէն մէկը կը պահանջէ, որ Յունաստանի թագաւորը յունական կրօնքը պէտք է ունենայ։ Ուստի հարկ կըլլայ կամ գահաժառանգ իշխանը հաճեցընել յունական դաւանութիւնը ընդունելու, կամ սահմանադրութեան վերոյիշեալ յօդուածը աւրել։

———

Հռոմէն գրված նամակները կը ծանուցանեն, թէ աւազակութիւնը արձակ համարձակ գործ կը տեսնէ երկրին մէջ։ Կառավարութեան մէջ կառավարութիւն մը եղեր է։

———

Գրըրմէն կը գրեն, թէ անցեալ կիրակի օրէն 'ի վեր Ռուսիոյ դրօշակը ծածանիլ սկսաւ Սէվասթոբոլի վրայ։

Ընդհանցւոյ Սըր Ուիլիըմս Քոտրինթըն զօրապետը նոյն օրը նաւով մեկնեցաւ Սէվասթոբոլէն՝ Օռէսա, Գրիպուրուն եւ ուրիշ քանի մը տեղեր պըտտելով Կ. Պոլիս գալու համար։

Դաղղիացւոյ զօրքերուն վերջին մընացորդները Գրըրմէն մեկնելու առնին՝ ծախվելու նիւթերը գրեթէ ձրի ասոր անոր թողուցին։ 1100 կառք ծախեցին 1100 ֆրանքի, այսինքն հաւը մէկ ֆրանքի. երեք մէթրօ երկայնութիւն ունեցող տախտակները 3 ղուռուշի ծախեցին. իսկ անոնցմէ կարճերը ձրի տուին։

Ռուսիոյ կառավարութիւնը Քաֆէէ մնացած Եւրոպայի վաճառականներուն նաւահանգստի ազատութիւն խոստացաւ մինչեւ վեց շաբաթ, որպէս զի ժամանակ ունենան իրենց ապրանքները տանելու կամ մաքսի տուրքերը վճարելով ծախելու։

———

Կըսվի թէ Քոտրինթըն զօրապետը Օռէսայի առջեւ հասած տանը՝ թնդանօթ արձակելով ողջուներ է քաղաքը, բայց Ռուսերը պատասխան չեն տուեր առաջուց իր դալը չդիտնալով։ Կըսվի նաեւ թէ երեք օր Օռէսայի առջեւ կենալով՝ երկու անգամ ցամաքը ելեր է, բայց քաղաքապետը քիչ մը պաղ կերպով ընդունելութիւն ըներ է իրեն։

Կարսի Օսմանեան բանակին գերի բռնված զինուորականներէն 40 պաշտօնակալ Օռէսա հասեր են, եւ անկէց Կ. Պոլիս պիտի դան։

———

Էրզրումէն յունիս 10/22 թուով գրված նամակ մը կը ծանուցանէ, թէ այս թուականին ռուսերը դեռ եւս տուած չէին Կարսը։

Բէսութ Պաշէէն յունիս 11 թըւով ճամբայ ելած նաւ մը լուր բերեր է Տրապիզոն, թէ ռուսերը խիստ քիչ զօրք թողուցեր են Մինկրէլիայի ու Իմէրէթի մէջ։ Այս լուրով կատուգվի Գերմանիան լրագրիներուն տուած այն լուրը թէ ռուսերը շատ զօրք կը դուսնաքեն Թիֆլիզ՝ Կովկասի արեւելեան կողմը քաշելու համար։

Ռուսաց պաշտօնականները կըսեն եղեր, թէ փոքր Ասիայի վրայ ալ զօրք պիտի խրկվի տեղւոյն բնակիչները պատժելու համար, որ օսմանեան զօրաց ձեռնտուութիւն ըրին պատերազմին ժամանակը։

Սեւ ծովու եղերքը նորէն ռուսաց ձեռքը անցեր է բոլորովին։ Բէսութ-Պաշէի, Սօխում-Պաշէի եւ ուրիշ քանի մը ռուսական նաւահանգիստներու առջեւ բազմաթիւ առեւտրական նաւեր կան, դլխաւորապէս հելլենական եւ Օսմանեան դրօշակով։ Այց ալ դաղղիական նաւեր կան։ Այս նաւերուն մէկ քանին ալ տարած են։

———

Դաղղիական Մոնիթոր լրագիրը կը ծանուցանէ, թէ Ռուսիոյ կայսրը՝ դաղղիացւոց նաւերով Օռէսա եւ Գրըրմի ուրիշ նաւահանգիստները տարված ապրանքները ազատաց հարիւրին յիսուն մասքէն որ օտար նաւերով տարված ապրանքներուն վրայ դրված է։

Ասկէց զատ, Սեւ ծովուն ու Ազովու ծովուն նաւահանգիստներէն քառանթինան վերցուց։

———

Ալեքիայի կուսակալ Սթիր պէյը՝ իր իշխանութիւնը Ալեքիայի կառավարութեան ժողովին յանձնելով՝ պաշտօնէն հրաժարեցաւ։

Յայտնի է, որ Ալեքիայի ու Մոլտաւիայ պէյերուն իշխանութեան ժամանակը արդէն լրացած էր եւ արտաքոյ կարգի անօրէնութեամբ մը մինչեւ հիմա իրենց պաշտօնին մէջ մնացած էին։

Ռ. Դրան կառավարութիւնը կայսերական հրովարտակներ պիտի խրկէ պէյերուն ծանուցանելու, որ իրենց իշխանութեան ժամանակը լրացած է, եւ Ալեքիայի ու Մոլտաւիայի կառավարութիւնը երկու տեղակալներուս յանձնված է։

Սթիր պէյը՝ այս հրովարտակներուն չսպասելով իր պաշտօնէն հրաժարեցաւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս որ նախընթաց թուով ծանուցինք, անցեալ չորեքշաբթի օրը Դաղղեոյ դեսպանը մեծ ճաշ մը ըրաւ Թարսպիա 'ի պատիւ Ռէլիսիէ մարաջախտին։ Այս ճաշին հրաւիրեալ էին բարձրագահ մեծ եպարքոս Էլի փաշան, պատերազմի պաշտօնեայ Մէհմէտ Բիւշալի փաշան, ծովային դործոց պաշտօնեայ Մէհմէտ Էլի փաշան, Թանզիմաթի ժողովին նախագահ Գրիգորը Մէհմէտ փաշան, արտաքին գործոց պաշտօնեայ Ֆուատ փաշան, սպարապետ Իզմէր փաշան, Անդղեոյ դեսպան Լորա Սթրաթֆորտ Ռէտքլիֆ, Սեւ ծովու դաղղիական նաւատորմին հրամանատար Թոռէհուառ ծովապետը, եւ Դաղղեոյ արեւելեան բանակին պաշտօնակալաց ժողովին դլուխ Մարթէնբռէ զօրապետը, Ռէլիսիէ մարաջախտին դլխաւոր պաշտօնակալները, եւայլն։

Հետեւեալ օրը, Ռէլիսիէ մարաջախտը՝ Դաղղեոյ դեսպանին, Թոռէհուառ ծովապետին, Մարթէնբռէ զօրապետին եւ իր պաշտօնակալներուն հետ երեք արքունական կառքերու մէջ նստած՝ Ռ. Դուռը դնաց այցելութիւն ընելու մեծ եպարքոսին եւ արտաքին գործոց պաշտօնէին։ Անկէց սպարապետութեան դուռը, արքունի նաւարանը եւ Թոփհանէ դնաց այցելութիւն ընելու պատերազմի եւ ծովային գործոց պաշտօնեայներուն եւ Թնդանօթարանի վերատեսչին։ Այս ամէն այցելութիւններուն ժամանակը՝ զինուորական պատիւներ եղան մարաջախտին՝ կայսերական զօրաց կողմանէ։ Տէրութեան նախարարներն ալ խիստ պատուաւոր ու սիրալեր ընդունելութիւն ըրին իրեն։

Նոյն օրուան առաւուն՝ մարաջախտը եւ իր ուղեկիցները մայրաքաղաքիս դըլխաւոր մզկիթները, հին պալատը եւ ուրիշ տեսնելու արժանի տեղերը դացին պտըտեցան։

Ուրբաթ օրը մարաջախտը շոգենաւով Ասիոյի զանազան կողմերը պըտըտեցաւ։

Կիրակի օրը, Մարաջախտը՝ Մարթէնբռէ զօրապետին եւ ուրիշ չորս դլխաւոր զինուորական պաշտօնակալներու հետ Պէշիկթաշ դնաց արքունի վառօդապետ Մեծապատիւ Տատեան Յովհաննէս ամիրային տունը, եւ ցորեկուան ճաշը հոն կերաւ։

Մարաջախտին հայրը ժամանակաւ Դաղղիոյ դլխաւոր վառօդարաններու մէկուն անօրէնն ըլլալով, Մեծապատիւ Յովհաննէս ամիրան Դաղղիա ճանապարհորդութիւն ըրած տանը առիթ ունեցեր է հեռը բարեկամանալու, եւ իր ազնուաշուք որդիքը անոր քով վարժութեան դնելով՝ սերտ մտերմութիւն մը հաստատեր է մէջերնին։

Մեծապատիւ Յովհաննէս ամիրան արժանաւոր ընդունելութեամբ մեծարեց իւր բարձրաստիճան բարեկամը, որ հինդ ժամէն աւելի հոն կենալէն ետեւ՝ իրիկուան ժամը տասնին Թարսպիա դարձաւ։

———

Օգոստոսի ինքնակալը առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան ընդհանց դաղղիացւոց թոռհուառ ծովապետին։

———

Կայսերական պալատը ըլլալիք կոչունքը, որ շաբաթ օրը պիտի կատարվեր, անդղեսցւոյ Քոտրինթըն զօրապետը դեռ այն օրը մայրաքաղաքս հասած չըլլալուն համար երէկ իրիկուն կատարվեցաւ։

Այս երեւելի ու փառաւոր կոչունքին մանրամասն պատմութիւնը յաջորդ թիւերնուս կը թողունք։

———

Հալէպէն յունիս 28 թուով հետեւեալ լուրերը կը գրեն։

"Հաճի Իզմէր օղլու Հալիլ անուն մէկը Ռէլիսի մօտ Ռէտաու անուն լեռանը վրայ նստած՝ երկու երեք տարիէ 'ի վեր ապստամբեր էր տէրութենէն։

Երբոր Հաճի փաշան Հալէպի կուսակալ եղաւ, այս մարդուն հրաւէր խրկեց որ դայ հնազանդի եւ խոստացաւ անցեալը մոռնալու։

Բայց Հաճի Իզմէր օղլուն տեսնելով՝ դլուխը երկու երեք հաղար մարդ ժողվեց եւ սկսաւ աւազակութիւն ընել։

Այս տեսնելով Հաճի փաշան, ուժ հարեւ ձիաւոր եւ բաւական հետեւակ զօրք դուրս ելաց, եւ թնդանօթներով ապրստամբին վրայ խրկեց՝ Ռէլիսի տեղակալ Պէքիր պէյին, զնդապետ Օսման պէյին եւ տեսչութեան դլուխ Պիւրճի օղլու Իսրահիմ՝ ազգային առաջնորդութեամբը։

Հաճի փաշան պատուիրեց ասոնց, որ առաջ ապստամբները հնազանդութեան հրաւիրեն, եւ երբոր մարիկ չընեն ու կայսերական զօրաց դէմ զէնք շարժեն, ան ժամանակը անխնայ ջարդ մը տան անոնց։ Զօրաց հրամանատարները ճըշդիւ կատարեցին այս պատուէրը։

Կարճ բայց սաստիկ պատերազմ մը եղաւ, որուն մէջ ապստամբներէն շատ մարդ մեռաւ եւ երկու երեք հարիւր հոգի գերի բռնվեցան։ Մնացածները ցիր ու ցան եղան ու փախան, Հաճի Իզմէր օղլուն ալ մէկտեղ։ Բայց կը յուսացվի որ շուտով ձեռք կանցնի։

Քանի մը նամակ բռնվելով իմացվեցաւ՝ որ Ռէլիսի միւֆթին, Սալիհ էֆէնտի անունով, Հաճի Իզմէր օղլուն ապստամբութեանը քաջալերող՝ եւ ձեռնտու կըլլայ եղեր։ Հաճի փաշան անմիջապէս բռնել տուաւ Միւֆթին իր որդւոյն եւ եղբօրորդւոյն հետ, եւ Հալէպ բերել տալով բանտարկեց։

Հաճի փաշային այս իմաստուն եւ ազդու գործովը Հալէպի գաւառը հանդարտեցաւ ու ապահովցաւ, որուն համար բոլոր ժողովուրդը սրտանց շնորհակալ է իրեն։"

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կըսվի անուն անդղեցի նաւ մը Սեւ ծովէն Կ. Պոլիս եկած տանը, Ազովի ներսուցին քանի մը մղոն մնալով, մէջի նաւատաներէն հինգը՝ որ Իտալացի էին, միւս անդղեցի նաւատներուն վրայ կը յարձակին, ու անոնց մէջ քանին սպաննելէն կամ վիրաւորելէն ետեւ, նաւապետն ու նաւապետին երկրորդը կը կապեն, կը կողոպտեն, ու իրենք մակոյկը ծովը իջեցընելով՝ Ասիոյ ծովեզերքը կը փախչին։

Մայրաքաղաքիս անդղիական իշխանութիւնն այս գործը Ռ. Դրան իմացընելով, կայսերական կառավարութիւնը անմիջապէս տասը հրացանաւոր ու պաշտօնական մը խրկեց, որոնք քանի մը անդղեցիներու հետ չարագործները բռնելու երթալով՝ առանց երկար աշխատութեան զանոնք ձեռք ձդեցին։ Մէկը զարնվեցաւ մեռաւ, երեքը բռնվեցան. հինգերորդը փախաւ, բայց սատկապէս հալածվելով՝ տարակոյս չկայ որ ան ալ կը բռնվի։

— Ընդհանրապէս Դասպրմ փաշային եւեւի ձորին մէջ հայ պատանի մը ըսպանող եղեռնագործները բռնվեցան։

— Դանուբեան իշխանութեանց մէջ նստող կայսերական զօրքերը՝ բոլորովին անկէ ելլելով Շումնու դարձեր են։

— Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու դիշերը ժամը ութին միջոցները Պէյօղլուի թէրեմ պաշին Պալանի ըսված փողոցը հրդեհ պատահելով՝ քանի մը ժամու մէջ բոլոր փողոցին մէջ դանվված փայտաշէն տունները այրեցան։ Բանի մը նալ քարաշէն տուներ այրեցան։ Կըսվի, թէ կրակը Գուլումեանց տունէն ելեր է՝ ծառայներուն անդդուշութեամբը։ Այրած տուներուն բնակիչներէն շատը այս միջոցին գիշերը գացած ըլլալով բան մը չկրցան ազատել։

Տէրութեան նախարարներուն ներկայութիւնը եւ ըրած ջանքը, նոյնպէս դաղղիացւոց ու անդղեսցւոց ջըհաններուն կանոնաւոր եւ հանճարեղ գործածութիւնը մեծապէս նպաստեցին հրդեհին մարելուն, որ հովին բռնութեանը նայելով՝ աւելի մեծ փճանիք կրնար ընել։

[illegible]

Ա. Ամ։ Ինչ ասաց։

Բ. Ինչ ասաց։ Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Գ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Դ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Ե. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Զ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Է. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Ը. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Թ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Ժ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Ի. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իա. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իբ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իգ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իդ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իե. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իզ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իէ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իը. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իթ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Իժ. Ասաց՝ թէ ինչ ասաց։

Ա. Ինչ ասաց։

Ի

Պ. Այո, կը վախնայի կոր. հարցուցի թէ զիս ինչ կընեն։ Հիւսէյին զիս խաբեց։

Հ. Նորէն կրսեմ քեզի, այդ սուտ խօսելու դըրութիւնը անօգուտ է։ Այս առաջին անգամն է որ ատ խօսքերը կընես, ամենեւին ապացոյց մը չկայ որ այդ եղեռնագործութեան խորհուրդը քեզ վստահացած ըլլայ։ Աղջիկը սպաննած ատենդ վախցար մի. եւ սակայն սոսկալի բան էր։ Առանց ոճիր մը գործելը ջուր խմել չէ. բայց դուն գործեցիր։

Մուսթաֆա ոտատնած կերեւի, դլուխը կը ծռէ եւ ձեռքը աչքին կը տանի որպէս թէ կուլար։

Հ. Համարինք թէ դուն այդ խօսքը ըսելով դեմ կեցար Հիւսէյինին։ Անիկա ինչ ըսաւ քեզի։

Պ. Բաւ թէ «մի վախնար, ես քեզ կազատեմ։» Ինչը ըսաւ որ ձի նստիմ ու անտանկ երթամ։

Հ. Դուն ալ յանձն առիր Նէտէլան սպաննել։

Պ. Զմոռացայ։

Հ. Հիւսէյին ուրիշ խոստումներ չըրաւ քեզի։

Պ. Ոչ։

Հ. Գիւրութեամբ յանձն առիր այս ոճիրը ընել։

Պ. Ի՞նչ գի՛ տնամ։

Հ. Ա՛ռնայէն ետո դարձար։

Պ. Սուրհանդակատանը (բոսթա) դացի, ձի մը առի ու Ցրանքա դացի։

Հ. Ենի Վրէյ չդացիր։

Պ. Ցրանքա դացի։

Հ. Մինակ եկար։

Պ. Ոչ. հետս ձիադարման (սէյիս մը կար։

Հ. Իպրահիմ ուր էր։

Պ. Պատքերուն հետ էր, որոնք դեռ չէին հասած։

Հ. Ցրանքայի մէջ մարդու հետ խօսեցար։

Պ. Ոչ։

Հ. Ձեմ հարցներ քեզի թէ ընելիք եղեռնագործութեանդ վայրկեանը մի. այլ թէ ուրիշ խօսք ըսիր մի։

Պ. Ըսի թէ գեղը կերթամ, փաշային համար բնակարան շրջանը։ Այս ձիավ եկի։

Հ. Ժամը քանին էր։

Պ. Երեքն էր։

Հ. Դաքը Ենի-Վրէյ հասար. պատմէ մեզի ինչ որ ըսիր հոն։

Պ. Ժամանակը ուշ էր. մեր իշած տանը դուռը զարկի։ Ա՛սիլ հոն էր։ Դուռը բացին։ Ըսի Ա՛սիլին որ հետս դայ, չուզեց գալ։

Հ. Աղէկ մտածէ. դուռը ո՞վ բացաւ, Ա՛սիլը։

Պ. Տան տէր չօրպաճին բացաւ։

Հ. Ի՞նչ է անունը։

Պ. Զեմ գիտեր։

Հ. Ո՞ւր էր Ա՛սիլը։

Պ. Պառկած էր։

Հ. Ո՞ւր էր սենեակը։

Պ. Ա՛ռաւարանին քով։

Հ. Ո՞վ կար տանը մէջ։

Պ. Ա՛սիլ՝ աղջիկը, չօրպաճին ու կինը։

Հ. Ետքը՞։

Պ. Ըսի Ա՛սիլին որ ելլէ. ելաւ, հագվեցաւ։ Երբոր դրանը քով եկաւ, «ես դուրս չեմ ելլեր» ըսաւ։

Հ. Ըսածը կիր անոր ընելիքդ։

Պ. «Գերթանք պարտինք, ըսի, անդին կառք մը կայ»։ Աղջիկը պատասխան էր. եւ դրանը քով կեցած՝ «բացէք, բացէ՛ք» կըսէր։

Հ. Ո՞վ բացաւ դուռը։

Պ. Չօրպաճին կինը։ Աղջիկը դուրս ելաւ, եւ Ա՛սիլ ալ հաճեցաւ դուրս ելլելու։

Հ. Դուք բռնութիւն մը չընելով դուռը ձեզի բացին։

Պ. Այո։

Հ. Ի՞նչ ըսաւ տանը տէրը։

Պ. Ոչինչ։

Հ. Կինը ի՞նչ ըսաւ։

Պ. Հարցուց թէ ուր կերթայինք։ Ըսի թէ պարտեմ։ Աղջիկը չէր ուզեր ոտքը ելլել. ըսի իրեն թէ քիչ մը անդին կառք մը կայ։ Գնացէ՛ք։ Գիշեր էր։ Շամբան ըսի Ա՛սիլին. «պէտք է այս աղջիկը սպաննել կամ խզդել։»

Հ. Ի՞նչ պատասխան տուաւ Ա՛սիլ։

Պ. Ոչինչ։ Հասկցուցի իրեն, թէ Հիւսէյին՝ այդ աղջիկը փախցընելը Ա՛ռնայի մէջ իմացված բլլալուն վրայ շատ վախցեր էր. իմացեր էր նաեւ որ աղջիկը կը փնտռուէր. ուստի կուզեր որ անկէց աղատի։

Նկատիլ եկէնպէն, տատենակալներէն մէկը, Ա՛սիլ առ խօսքին դեմ բան մը չըսաւ։ Հաշտմարիտը ըսե մեզի անկեղծութեամբ։

Պ. Բան մը չըսաւ, փախուն։

Ատենապետը։ Նէտէլա բան մը չիմացաւ։

Պ. Ոչ. ասիկայ քիչ մը առջեւէն կերթար. քիչ մնալ ձիւն կար։

Հ. Արնար լսել ձեր խօսակցութիւնը։

Պ. Տաճկերէն չէր դիտեր։

Հ. Ա՛սիլ դեմ չկեցաւ։ Զըսաւ թէ այդ բանը չըլլար։

Պ. Ոչ. հետս շուան մը ունէի. ըսի իրեն թէ ուռ ատ։

Հ. Առաւ։

Պ. Ոչ. մեր հետի ձին կը տանէր։

Ատենապետին հարցընելովը, Մուսթաֆա աղջիկը սպաննելու համար գործածած շուանը նկարագրեց։ Գրեթէ բոլորովին նոր էր. ութ կամ տասն օրէ ի վեր քովը կը կրեր զայն։ Ներկայնութիւնը հասկցուց ձեռվընները մէկ կանգունէն քիչ մը աւելի տարածելով։

Հ. Նորէն կը հարցընեմ. Ա՛սիլ բան մը ըսաւ։

Պ. Ոչ։

Մնայեալը հերթական։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկի իրիկուն ժամը տասներկուքը անցնելով սասակի փոթորիկ մը բըրդաւ Պէշիկ Թաշի ու Պէյօղլուի վրայօք։ Թէպէտ կարճ տեւեց, բայց կարդէ դուրս սասակութեամբը բաւական մը նաս ըրաւ։ Պէյօղլու Սուլթան Ճէշմէսիի մօտ շինվելու սկսված երկու տուն կործանեցան։ Պատեր, գոներ եւ զանազան խախտուած շէնքեր ալ փլած կան։ Պէշիկթաշ կին մը եւ տղայ մը, Ղուղունճուխալ գարձեալ տղայ մը Ջուրին հեղեղէն յանկարծ կոխվելով խըղդըվեր են կըսվի։

Մայրաքաղաքս եղած գաղղիական զօրքերէն Պուսքէ զօրատեսին կիսապաշտօնը (եարբմ Ֆըրգա) երկուշաբթի օրը Գաղղիա գաւառալու համար նաւերը մտած ատենը՝ հեռադրով հրաման եկաւ Գաղղիայէն, որ այս զօրքերը մայրաքաղաքս մնան մինչեւ որ միւս զանազան գունդերն ու բանակին գործակալները ամբողջ մեկնին տակէց։

ԱՕԳՈՒՍՏՈՍԻՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ

Հայերէն, Տաճկերէն, Գաղղերէն, Անգղերէն, Իտալերէն եւ Յունարէն լեզուաց բաւական հմուտ պատասխանատու եւ հաւատարիմ անձ մը, որ քսան եւ չորս տարիէ ի վեր վաճառականութեան գործերով զբաղած է, եւ կրկնատումարով (տոպիայով) հաշիւներ կարդի դնելու եւ որ եւ իցէ վաճառականի մը դրատան գործերը կառավարելու կարող է, այս միջոցին շատ զբաղմունք չունենալով, կինոյ պէտք ունեցողներուն հաշիւները կարգի դնել, առեւտրական օրինաց վերաբերեալ խորհուրդներ տալ, եւ գրելու պայմանագիրները եւ կամ նամակները գրել։ Ուստի ով որ կուզէ այս անձին հետ տեսութիւն ընել, կը խընդրուի որ այս հասցեով (Աբ Պարոն Ս. Ա. Ա.) նամակ մը գրէ եւ լրագրոյս գրասենեակը յուղարկէ Ի Զինիլի խան։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՄԵՌՈՐ ԳԻՒՏ

Առանց ֆայրէ եւ առանց աշխատութեան

ԼՈՒ ԼՈՒԼ։

Պ. Ս. Մ. Մինասեան Ամերիկայէն գալ նոր դեղակ շատ (սապոն) մը ընդունեց, որով հանդերձները թեթեւցուցած կը լուացուին շատ փոքր աշխատութեամբ, պաղ կամ գաղջ ջուրի մէջ։

Կը ծախվի Պալատին Հանրայի խանին եռեւի գուղջը Ամերիկայի հաղորդան

Պ. Ս. Մ. Մինասեան Ամերիկայէն դեղակ մը եկաւ. գործիներ կամ խանթարները ընդունեց ուրախ յապկապես Տաճկասպանի համար շինված ըլլալով՝ մայրաքաղաքիս ճշմարտականներուն թիւոր հարիւրոր եւ օգտակար գործիներ են, որոնցմով ոչ պալեաներ կամ գամառներ (ֆըչի) եւ որ եւ իցէ ոչ կամ գոտր քարեր ճերմկին ասպիսանդրիւրութեամբ եւ գերեղեկ ատանց աշխատութեան կրնան կլորուիլ։

Այս խանթարները ուղղակի կրնայ գնել եւ գործածել գեղեցիկ ոճիկորիներ ատնել Պալատին Հիրեւի խանին եռեւի գուղջը Ամերիկայի հաղորդան։

Ա՛ս լրագիրը շաբաթը անգամ մը կ'ելլէ հրատարակելու օրերը։ Ով որ ուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պոլիս՝ Զինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ գուսպերը հոգարարձուներն են.

Իզմիր՝ Սարգիս աղա Աղաբեկեան։

Էնիւանդրիա՝ Պ. Աղասոս աղա Տ. Պասպարեան

Ինդրիանուպոլիս՝ Յովհաննէս աղա Պահճէպանեան։

Պրուսա՝ Սիրուքէ աղա Պալըդճեան։

Կեսարիա՝ Մահտեսի Կարապետ աղա Գուէնկեան։

Տրապիզոն՝ Յակոբ աղա Պարակէօղլան։

Կարին՝ Յակոբ աղա Խոսրովեան։

Նոր՝ Յակոբ աղա Պըտրդլեան։

Պոլիս՝ Յակոբ աղա Մանի։

Նիկոմիդիա՝ Պ. Ա. Մուրատեան։

Թոքատ՝ Մահտեսի Նշան աղա։

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրողներ՝ աս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԻՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱԳՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ · ՁԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԹԱՄԳԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ

ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ, ԱՌԱՆՑ ՍՓՕՆԹՈՅՑԻ

3 ՑՈՒԼԻՍ

		Ղրուշ
Լոնդրա 31 օր պայմանագրամ		.....
„ 3 ամիս „		118-117½
Փարիզ „ „		
Մարսիլիա „ „		-187
Ամստրդամ „ „		....
Վիէննա „ „		
Թուրին „ „		
Լիսբոն „ „		....
Մադրիտ „ „		.....
Օդեսա „ „		

ԴՐԱՄՈՅ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ

4 ՑՈՒԼԻՍ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	110	
Անգլիական լիրա	120	
Գաղղէոյ 20 ֆրանգոց ոսկի	95	20
Ռուսի բալիմբէռիալ	97	20
Աւստրիոյ գերբերդ	55	
„ Մահատ	25	
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	22	5
„ „ արծաթ	24	5
Հինգ ֆրանգոց արծաթ	19	
Գարպովանց	23	
Հոլանտա	26	
Բելճիա	26	
Յոֆրին	160	
Մահմատիէ ոսկի	100	
Հինգոց դանոց, հազարին	55	

Կ. ՊՕԼԻՍ 3 ՑՈՒԼԻՍ

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ԳԻՆԵՐԸ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՆ 138 ԳԻՈՒՐՈՒՇ

ՀԱՇՈՒԵԼՈՎ

Լայնք	Երկարութիւն			Գին ղրշ.
2 մատնաչափ	17	Սիրուն	դիւլ	15 · 16
„ „	20	„	„	17 · 18
կիսոց	„	Ու